

ISBN: 978-99955-45-37-6
УДК: 338.124.4:578.834(497.11)

Датум пријема рада: 04.05.2021.
Датум прихватања рада: 03.06.2021.
Прегледни научни рад

ЕКОНОМСКЕ ПОСЛЕДИЦЕ ПАНДЕМИЈЕ ВИРУСА COVID-19 НА ИНДУСТРИЈУ СРБИЈЕ

ECONOMIC CONSEQUENCES OF COVID-19 ON THE SERBIAN INDUSTRY

Милена Д. Лутовац Ђаковић

Универзитет у Београду, Економски факултет, Београд, Република Србија
milena.lutovac@ekof.bg.ac.rs

Никола Медан

Триглав осигурање АДО Београд, Република Србија
nikola.medan@triglav.rs

***Апстракт:** Пандемија вируса COVID-19 доводи до растућих трошкова широм света, док неопходне мере здравствене заштите озбиљно утичу на економску активност. Као резултат пандемије, глобална економија имала је пад од 4,9 процената у 2020. години, што је много горе него током финансијске кризе 2008–2009. године. Пандемија COVID-19 имала је лошији утицај на економску активност у првој половини 2020. године него што се очекивало. У оптимистичном сценарију предвиђа се да ће глобална економија имати раст од 5,4 процената 2021. године под условом да се економска активност нормализује, уз помоћ подршке економске политике. Унутар неизбежне потребе да се владе суоче са изазовима које је покренула пандемија COVID-19, индустријска политика се појављује као централни део „слагалице“. Како је криза у великој мери утицала на динамику производње у свакој земљи, индустријска политика даје одговор на решавање драматичних економских и социјалних проблема који произилазе из ванредних нивоа незапослености и сиромаштва. Основни циљ истраживања у овом раду је анализа утицаја кризе услед пандемије корона вируса на индустрију Србије, али и на целокупну привреду. Имајући у виду значај индустрије за динамичан, уравнотежен и одржив привредни развој, она мора да се у наредном периоду у Србији развија у складу са глобалним трендовима. Нова индустријска политика Србије мора да буде заснована на активностима усмереним на јачање индустријске конкурентности, као и задовољење специфичних потреба стратешких сектора. Поред тога, применом циљаних мера фискалне, монетарне и индустријске политике за подршку погођеним домаћинствима и предузећима помоћи ће у одржавању економије и омогућити да се економске активности постепено нормализују након што се пандемија заврши.*

Кључне речи: индустрија, индустријска политика Србије, индустријска конкурентност, COVID-19

Abstract: *The COVID-19 pandemic is leading to rising expences around the world, while the necessary health care measures are seriously affecting economic activity. As a result of the pandemic, the global economy had a 4.9 percent decline in 2020, which is much worse than fall during the 2008-2009 financial crisis. The COVID-19 pandemic had a negative impact on economic activity in the first half of 2020. than expected. The optimistic scenario predicts that the global economy will grow by 5.4 percent in 2021, with condition that economic activity normalizes, and help and support ofeconomic policy. Within the inevitable need for governments to face the challenges posed by the COVID-19 pandemic, industrial policy emerges as a “central” piece of the puzzle. As the crisis has greatly affected the dynamics of production in each country, industrial policy provides an answer to address the dramatic economic and social problems arising from extraordinary levels of unemployment and poverty. The main goal of the research in this paper is to analyze the impact of the crisis due to the coronary virus pandemic on the Serbian industry, but also on the entire economy. Having in mind the importance of industry for dynamic, balanced and sustainable economic development, it must develop in the coming period in Serbia in accordance with global trends. Serbia's new industrial policy must be based on activities aimed at strengthening industrial competitiveness, as well as meeting the specific needs of strategic sectors. In addition, the application of targeted fiscal, monetary and industrial policy measures to support affected households and businesses will help sustain the economy and allow economic activities to gradually normalize once the pandemic is over*

Keywords: *industry, Serbian industrial policy, industrial competitiveness, COVID-19*

1. УВОД

Прошло је више од годину дана од како је почела пандемија вируса COVID-19, која се алармантном брзином проширила светом, заразивши милионе људи и изазвавши застој економске активности у готово свакој земљи на свету. Како би спречиле ширење вируса земље су наметале строга ограничења кретања. Како су здравствени и људски трошкови расли, економска штета је постала евидентна и представља највећи економски шок који свет није доживео деценијама.

Растући данак у људским жртвама и милиони људи који остају незапослени су мрачни показатељи екстремне социјалне и економске ситуације са којом се глобална заједница још увек суочава.

Ипак, чак и са великом несигурношћу око тока пандемије, излаз из ове здравствене и економске кризе је све видљивији. Захваљујући напорима научника широм света, више произвођача наприли су вакцине које могу смањити тежину и учесталост инфекције.

Паралелно са тим, прилагођавање животу у пандемији омогућило је глобалној економији да функционише упркос смањеној укупној мобилности, што је довело до опоравка који је бржи од очекиваног. Додатна фискална подршка у неким економијама, (посебно САД) - фискални одговор без преседана прошле године и наставак монетарног прилагођавања - додатно подижу ниво изгледа за економски опоравак. Поред тога, за превазилажење ефеката пандемије на глобалном нивоу потребна је мултилатерална сарадња, нарочито она која укључује помоћ неразвијеним земљама.

Међународни монетарни фонд (ММФ) је, у априлу 2020. године, дао пројекцију да ће глобална економија имати раст од 5,4% 2021. године. Ове године су пројектовали снажнији опоравак глобалне економије 2021. и 2022. године у поређењу са њиховом претходном прогнозом, са предвиђеним растом од 6% у 2021. и 4,4% у 2022. години под условом да се економска активност нормализује, уз помоћ подршке економске политике. Ипак, изгледи за опоравак у многоме ће зависити од разлика како имеђу земаља, тако и унутар њих.

2. ПОЛИТИКЕ У ГЛОБАЛИЗОВАНОМ СВЕТУ: НОВИ ИЗАЗОВИ

Ефикасне политике су кључне за економски опоравак земаља. Будући да су одређени сектори више погођени новонасталом здравственом и економском кризом, креатори индустријске, монетарне и фискалне политике ће имати озбиљан задатак да подрже погођена предузећа и становништво. Како је криза у великој мери утицала на динамику производње у свакој земљи, индустријска политика даје одговор на решавање драматичних економских и социјалних проблема који произилазе из ванредних нивоа незапослености и сиромаштва.

Искуства вођења индустријске политике широм света показују да је у већини случајева, тешко проценити да ли су владине политике биле ефикасне у постизању одређених исхода, тј. немогуће је доказати шта би се догодило да влада није интервенисала, или да је предузела другачије мере. Одавно је присутна и дилема, да ли би се са активнијом индустријском политиком постигли још бољи резултати? (Лутовац, 2020, стр. 12.).

Постало је очигледно да свет је који на неким нивоима веома интегрисан, али не идентичан по иницијалним условима, институцијама, технолошким капацитетима, механизмима економских интеракција итд, у великој мери подложен различитим облицима криза, локалних виртуозних или зачараних кругова више него у прошлости. Коначно, утицај већих глобалних интеграција додатно томе доприноси.

Тренутно се мења динамика светске привреде, која је од кључног значаја на начин на који индустријске политике могу подстаћи економски развој. Јавила се потреба за проактивним владиним политикама које би превазишле проблеме и једноставно унапредиле економију. У развијеним економијама, уопштено је слабо стање на тржишту рада и трајни ефекти новонастале кризе произвели су сличне ефекте. Интересовање за индустријском политиком додатно подстичу

технолошке промене - од аутоматизације до дигитализације, индустрије 4.0 и интернета ствари. (Лутовац, 2020, стр.13.)

Све наведене промене у међународним политичким и економским односима, као и континуирани технолошки напредак, непрестано преобликују могућности и ограничења са којима се суочавају доносиоци одлука и институције, али без сваке сумње њихов значај је у порасту. С обзиром на све то колико је тешко играти са постојећим правилима?

Годину дана након почетка пандемије вируса COVID-19, гомилање трошкова код становништва и даље изазива забринутост, иако је појава вакцина улила мало оптимизма. Висока неизвесност прожима глобалне економске изгледе првенствено везане за пут пандемије. Контракција економских активности у 2020. години била је без преседана. Али могло је бити и горе. Иако је тешко то тачно утврдити, процене ММФ-а сугеришу да је контракција могла бити и три пута већа. Много тога остаје да се учини како би се избегле разлике у дохотку по становнику и повећање неједнакости између и унутар земаља.

Табела 1. Стопе раста БДП-а у 2019. и 2020. години и пројекције за 2021. и 2022. годину

	2019	2020	Пројекције	
			2021	2022
Светски аутпут	2,9	-3,3	6,0	4,4
Развијене економије	1,7	-4,7	5,1	3,6
САД	2,3	-3,5	6,4	3,5
Европска унија	1,2	-6,6	4,4	3,8
Немачка	0,6	-4,9	3,6	3,4
Француска	1,3	-8,2	5,8	4,2
Италија	0,3	-8,9	4,2	3,6
Шпанија	2,0	-11,0	6,4	4,7
Јапан	0,7	-4,8	3,3	2,5
Уједињено Краљевство	1,4	-9,9	5,3	5,1
Канада	1,6	-5,4	5,0	4,7
Остале развијене	1,7	-2,1	4,4	3,4

економије				
Земље у развоју и тржишта у развоју	3,7	-2,2	6,7	5,0
Азија	5,5	-1,0	8,6	6,0
Кина	6,1	2,3	8,4	5,6
Индија	4,2	-8,0	12,5	6,9
ASEAN-5	4,8	-3,4	4,9	6,1
Европа	2,1	-2,0	4,4	3,9
Русија	1,3	-3,1	3,8	3,8
Латинска Америка и Кариби	0,1	-7,0	4,6	3,1
Бразил	1,1	-4,1	3,7	2,6
Мексико	-0,1	-8,2	5,0	3,0
Блиски исток и Централна Азија	1,2	-2,9	3,7	3,8
Саудијска Арабија	0,3	-4,1	2,9	4,0
Подсахарска Африка	3,1	-1,9	3,4	4,0
Нигерија	2,2	-1,8	2,5	2,3
Јужна Африка	0,2	-7,0	3,1	2,0
Земље у развоју са ниским нивоом прихода	5,1	0,0	4,3	5,2

Извор: International Monetary Fund, "Word Economic Outlook Reports, World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown", International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>, u International Monetary Fund, "Word Economic Outlook Reports, World Economic Outlook, April 2021: Managing Divergent Recoveries", International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>, преузето 7.4.2021. године

У 2020. години остварена је негативна стопа светског раста БДП-а од -3,3%, што је далеко лошије него после светске финансијске кризе 2009. године (Табела 1.). Група развијених економија имала је пад од -4,7% исте године; САД (-3,5 %), Јапан (-4,8%), Уједињено Краљевство (-9,9%), Немачка (-4,9%),

Француска (-8,2 %), Италија (-8,9 %) и Шпанија (-11,0%). Иако су затварања и ограничења кретања људи имале позитиван утицај на сузбијање вируса, са друге стране, оне су имале негативан утицај на економску активност.

Што се тиче економија у развоју оне су имале пад од -2,2% у 2020. години, са изузетком Кине која је остварила раст од 2,3%. Индија је имала прилично јак пад од -8,0%.

Предвиђа се да ће земље у развоју у Азији имати највеће стопе раста у 2021. години од 8,6%. У Кини, показатељи, као што су индустријска производња, малопродаја и инвестиције у основна средства, сугеришу на значајна смањења економске активности. Уз значајну фискалну подршку, предвиђа се раст привреде од 8,4% у 2021. години. Прогнозира се да ће неколико економија у региону расти значајним стопима, укључујући Индију (12,5%).

Очекује се да ће други региони доживети озбиљне проблеме успоравања или директних контракција у економској активности. Након пада од -7,0% у Латинској Америци, прогнозе су мало боље. За 2021. годину предвиђа се раст од 4,6% са прогнозом позитивних стопа раста Бразила (3,7%) и Мексико (5,0 %).

Земље у развоју у Европи имале су пад од -2,0% у 2020. години. Русија (-3,1 %), Блиски Исток и Централна Азија (-2,9 %) са Саудијском Арабијом (-4,1%); Подсахарска Африка (-1,9 %), Нигерија (-1,8 %), и Јужна Африка (-7,0%). Предвиђа се да ће се стопа раста у овим земљама бити позитивна у 2021. години и износити 4,4%.

Што се тиче земаља у развоју са ниским нивоом прихода очекује се раст од 4,3 % у 2021. години.

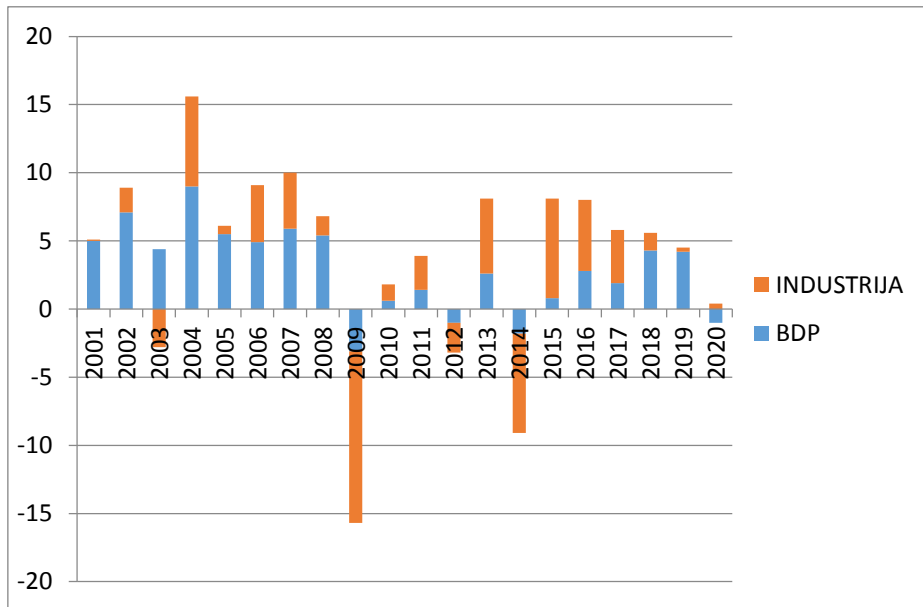
3. ЕФЕКТИ КРИЗЕ НА СРПСКУ ИНДУСТРИЈУ

Привредни развој наше земље после Другог светског рата окарактерисала је динамична индустријализација, која није била праћена одговарајућом индустријском политиком. Прецизније, може се рећи да је у питању била економска политика, чије су се мере претежно или искључиво односиле на индустрију. Из тог разлога, било је тешко је повући оштру границу у практичном спровођењу између економске и индустријске политике. Последице нејасно дефинисане индустријске политике осећају се и данас. Структурна неусклађеност индустрије постаће трајна карактеристика и једно од главних и најозбиљнијих ограничења будућег развоја индустрије (Савић, 2017, стр. 340.).

Криза која је индустрију Србије захватила деведесетих година прошлог века била је до те мере жестока, да су само фундаменталне промене стратегије развоја и индустријске политике могле довести до опоравка и ефикасног развоја индустрије у наредном периоду. Ипак, наредне две деценије, дешавале су се само повремене структурне промене, које нису омогућавале реализацију стварних циљева.

Неадекватни развој реалног сектора имао као последицу драстично смањење учешћа индустрије у структури српског БДП-а. Почетком деведесетих година, српску индустрију је захватио процес деиндустријализације. Структура привреде је радикално промењена у односу на 1990. годину, када је учешће индустрије у структури српског БДП-а износило 44,5%. У протеклих десетак година, учешће индустријске производње у БДП-у није се значајније мењало и кретало се око 25% (Лутовац, 2020, стр.193).

График 1. Стопе раста БДП-а и индустрије у Србији, 2001-2020. године

Извор: Република Србија, Министарство финансија (2021). Билтен јавних финансија, 1/2021. број 197. Београд: Министарство финансија, Република Србија, стр. 14.

Просечна годишња стопа раста укупне индустријске производње у периоду 2001-2020. године била је врло ниска и износила је свега 1,07%, што је било испод стопе раста БДП-а од 2,94%. Она је резултат осцилаторног кретања стопе раста индустрије од године до године, и израженије је у периоду 2009-2018. године.

Просечна стопа раста индустријске производње у Србији у периоду од 2001-2008. године је била скромна и износила је 2%. Истовремено, стопа раста БДП-а је била 5,9%. Након благог опоравка индустријске производње за 1,8% 2002. године, већ наредне године, дошло је до знатног успоравања темпа индустријске производње, да би опет 2004. године стопа раста индустрије порасла. Након раста индустријске производње у 2004. години 6,6%, 2005. је дошло до наглог пада, када је забележена ниска стопа раста од свега 0,6%. У 2006. и 2007. години

индустријска производња је остварила солидан раст (4,2% и 4,1%) али је у 2008. години дошло до успоравања.

У периоду од 2009-2017. године просечна годишња стопа раста индустријске производње је била негативна и износила је -0,4%. Глобална економска криза довела је до пада стопе раста индустрије и БДП-а у 2009. години. Индустријска производња забележила је пад од -12,6%, а БДП од -3,1%. У 2010. години стопа раста индустријске производње била је 1,2% и била виша него 2000. године.

Највеће међугодишње повећање укупне индустријске производње било је 2013. и 2015. године. Индустријска производња је у 2013. остварила релативно снажан међугодишњи раст од 5,5%. Током 2018. године, индустријска производња се успорила и имала раст од 1,3%, да би 2019. остварила изузетно ниску стопу раста од 0,3% (Министарство финансија, 2021, стр. 14.).

Очигледно је да је најважнији утицај на привредна кретања у Србији у 2020. имала пандемија корона вируса. Пад БДП-а у 2020. години је износио 1%. Ово се, ипак, може оценити као добар резултат с обзиром да су само три европске земље (Ирска, Норвешка и Литванија) имале мањи пад БДП-а од Србије, а остварени привредни пад Србије блажи је од прогноза и очекивања током 2020. године. Постоје два разлога због којих је Србија имала мањи пад БДП-а од већине европских земаља. Прво, Србија је у кризу ушла са нешто већом стопом привредног раста. Друго, специфична структуре домаће економије. Примера ради, 2019. године пондерисани просек земаља Централне и Источне Европе био је 3,9%, а Србије 4,2%. У привреди Србије међу делатностима доминирају оне које производе егзистенцијална добра и друге производе за којима тражња у кризи није пала (пољопривреда, прехранбена, дуванска и хемијска индустрија). Ови делови привреде су у Србији и током кризне 2020. имали раст који у просеку износио око 5%, а учествују у укупној економији са око 13% (у ЕУ учешће ових делатности у просеку је 5,5%) (ФРЕН, 2020, стр. 14.). Додатно, су позитивно утицали пољопривреда, финансијске делатности и, ИТ услуге и телекомуникација које нису биле на удару кризе изазване корона вирусом.

Уколико, посматрамо делатности као што су туризам, саобраћај, ауто индустрија, онда је евидентан двоцифрен пад. То нас наводи на закључак да је управо структура економије била важан чинилац који је дефинисао привредни пад појединачних европских земаља. Сходно томе, земље са највећим учешћем туризма (Хрватска, Грчка, Црна Гора) имале су највећи пад БДП-а, док су у кризи прошле најбоље (Ирска, Литванија) које имају велико учешће у привреди информационих технологија које у кризи нису имале пад.

Што се тиче спољнотрговинске размене Србије, први удар здравствене кризе довео је до контранције. Извоз и увоз су у другом кварталу 2020. године имали убедљиво највећи пад у односу на све друге компоненте потрошног БДП-а, што је случај и на годишњем нивоу (ФРЕН, 2020, стр.14). У последњем кварталу 2020. дошло је до релативно снажног опоравка спољнотрговинске размене, па

су и извоз и увоз имали позитивне међугодишње стопе раста, што је резултат раста цена извозних производа Србије (пољопривредни производи, основни метали), а пада цена неких важних увозних производа, попут нафте.

Индустријска производња у Србији је у 2020. години имала раст од 0,4% (Министарство финансија, 2021, стр. 14.). Иако је наизглед ниска стопа раста, може се рећи да је ово ипак добар резултат јер је остварен у условима смањене домаће и извозне тражње. Ако поредимо са европским земљама које су имале негативне стопе раста, позитивна стопа раста српске индустрије се делом може објаснити чињеницом да се индустријска производња Србије у великој мери ослања на области које нису имале пад тражње (прехранбена индустрија, производња дувана, хемијска индустрија, фармацеутска индустрија). Током 2020. године висок раст производње оствариле су и производња електричне опреме, електронских производа, металних производа и намештаја.

Државна помоћ током првог таласа кризе узроковане корона вирусом позитивно је утицала на домаћу привреду. Из тог разлога, Влада Републике Србије је у фебруару 2021. године усвојила трећи пакет економских мера помоћи грађанима и привреди, вредан 249 милијарди динара (РАС, 2021.). Нови сет мера подразумеваће директну помоћ предузетницима, микро, малим, средњим, али и великим предузећима, подршку угоститељском сектору, хотелима, туристичким агенцијама, сектору превозника путника и друмског саобраћаја, као и једнократну новчану помоћ грађанима и продужење гарантне шеме у сврху одржавања ликвидности приватног сектора.

Међутим, дискутабилне су неселективне мере које се планирају. Због неселективности предложени пакет коштаће веома много (финансираће се задуживањем земље), а исти ефекти би се могли постићи са знатно мање средстава. Иако се селективна државна помоћ не препоручује, у овом случају требало је направити изузетак. Помоћ државе у првом пакету мера није била довољно селективна јер се није знало ко је и колико погођен кризом. Сад држава има много више информација и може да одреди коме је та помоћ најпотребније. Овако ће бити потрошено много више буџетских средстава него што је било неопходно. Дугорочно, са једне стране, остаће терет отплате јавног дуга, а, са друге стране, биће мање средстава за продуктивну јавну потрошњу.

ЗАКЉУЧАК

Један од главних економских и здравствених изазова са којима се суочавају земље света је криза изазвана корона вирусом. Годину дана након почетка пандемије вируса COVID-19 и даље је присутна забринутост код становништва и влада широм света. Висока неизвесност прожима глобалне економске изгледе првенствено везане за пут пандемије. Контракција економских активности у 2020. години била је без преседана. Појава вакцина, улила је мало оптимизма да ће се економија и живот људи вратити у нормалу. До тада, да би владе

превазишле ефекте пандемије потребна је њихова сарадња у циљу побољшања здравствене ситуације у целом свету, нарочито у неразвијеним земљама.

Пад БДП-а Србије током кризне 2020. мањи је од већине других европских земаља првенствено због тога што је Србија у кризу ушла са нешто већом стопом привредног раста и због специфичне структуре домаће економије.

Кретања индустријске производње Србије су последица дугорочних негативних трендова. Огроман увоз, веома висок раст сектора услуга, ослабљени индустријски капацитети, утицали су на лоше резултате у индустријској производњи. Индустријска производња Србије ће у периоду опоравка вероватно задржати исте стопе раста али се може очекивати да ће у будућности имати солидан раст делом захваљујући позитивним регионалним трендовима у земљама ЦИЕ.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] International Monetary Fund, “Word Economic Outlook Reports, World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown”, International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>,
- [2] International Monetary Fund, “Word Economic Outlook Reports, World Economic Outlook, April 2021: Managing Divergent Recoveries“, International Monetary Fund, <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>, преузето 7.4.2021. године
- [3] Fond za razvoj ekonomske nauke (2020). *Kvartalni monitor ekonomskih trendova i politike Srbije*, br.63. Beograd: Fond za razvoj ekonomske nauke, str. 14.
- [4] Лутовац, М. (2020). *Нова индустријска политика као претпоставка ефикасног развоја индустрије Србије*. Докторска дисертација. Београд: Економски факултет.
- [5] Република Србија, Министарство финансија (2021). *Билтен јавних финансија*, 1/2021. број 197. Београд: Министарство финансија, Република Србија, стр.14.
- [6] Развојна агенција Србије, <https://ras.gov.rs/vlada-usvojila-treci-paket-mera-podrske-privredi-i-gradanima> , посећено 28.4.2021. године
- [7] Савић, Јб. (2013). *Економика индустрије*. Београд: Центар за издавачку делатност Економског факултета, стр. 340.

SUMMARY

It has been more than a year since the the COVID-19 virus pandemic began, which spread at an alarming rate around the world, infecting millions of people and causing a halt in economic activity in almost every country in the world. In order to prevent

the spread of the virus, the countries imposed strict restrictions on movement. As health and human costs have risen, the economic damage has become evident and represents the greatest economic shock the world has experienced in decades.

In 2020, a negative GDP growth rate of -3.3% was achieved, which is far worse than after the global financial crisis in 2009. The group of developed economies had a decline of -4.7% in the same year.

It became obvious that the most important impact on economic trends in Serbia in year of 2020 was made by the COVID virus pandemic. The fall of GDP in 2020 was 1%. However, this can be assessed as a good result, considering that only three European countries (Ireland, Norway and Lithuania) had a smaller fall of GDP than Serbia, and the accomplished economic decline in Serbia is milder than the forecasts and expectations for 2020. There are two reasons why Serbia had a smaller fall of GDP than most of European countries. Primarily, Serbia entered the crisis with a slightly higher rate of economic growth. Secondly, due to the specific structure of the domestic economy. For example, in 2019, the weighted average of the countries of Central and Eastern Europe was 3.9%, and Serbia 4.2%.

Industrial production in Serbia in 2020 had a growth of 0.4%. Although the growth rate is seemingly low, it can be said that this is still a good result because it was achieved in conditions of reduced domestic and export demand. If we compare with European countries that had negative growth rates, the positive growth rate of Serbian industry can be partly explained by the fact that Serbian industrial production relies heavily on areas that did not have a drop in demand (food industry, tobacco production, chemical industry, pharmaceutical industry).

State aid during the first wave of the crisis caused by the corona virus had a positive impact on the domestic economy. For that reason, in February 2021, the Government of the Republic of Serbia adopted the third package of economic measures to help citizens and the economy, worth 249 billion RSD. The new set of measures will include direct assistance to entrepreneurs, micro, small, medium and large companies, support to the catering sector, hotels, travel agencies, the passenger and road transport sector, as well as one-time financial assistance to citizens and extension of the guarantee scheme to maintain private liquidity sector.

However, non-selective measures that are planned are debatable. Due to non-selectivity, the proposed package will cost a lot (it will be financed by borrowing of the state), and the same effects could be achieved with significantly less funds. Although selective state aid is not recommended, an exception should have been made in this case. State aid in the first package of measures was not selective enough because it was not known who was affected by the crisis and how much. Now the state has much more information and can determine who needs help the most. This way, much more budget funds will be spent than necessary. In the long run, on the one hand, the burden of repaying public debt will remain, and, on the other hand, there will be less funds for productive public spending.